

ŽYMIĖJI VILNIAUS UNIVERSITETO BIBLIOTEKININKAI
(1570—1939)

NOJUS FEIGELMANAS

Vilniaus universiteto bibliotekos istorija glaudžiai susijusi su universiteto istorija, su krašto kultūros ir mokslo raida. Per šimtmečius bibliotekos sistema ne kartą keitėsi, keitėsi jos socialinės ir kultūrinės funkcijos. Nemaži nuopelnai asmenų, vadovavusių ir tvarkiusių universiteto biblioteką. Jie neatsiribojo nuo gyvenimo, vykstančio už aukštosios mokyklos sienų, aktyviai dalyvavo ir mokslinėje veikloje, ir socialinėje kovoje. Universiteto bibliotekininkai buvo ne vien bibliotekos, bet ir universiteto mokslo ir krašto kultūros reprezentantai.

Vilniaus universiteto (akademijos) bibliotekai pradžią davė ir jos branduolį sudarė 1570 m. prie kolegijos įkurta biblioteka¹. Universiteto steigėjai labai rūpinosi biblioteka, kuri turėjo būti aktyvi kovotoja prieš svetimas idėjas ir religijas.

Nors sąlygos akademijos bibliotekai plėstis buvo palankios, per du jėzuitų viešpatavimo šimtmečius (1579—1773 m.), bibliotekos fondas tepadidėjo 2 kartus—nuo 4,5 iki 11 tūkstančių knygų. Turint galvoje jėzuitų tikslus, jų veržlią ir nuoseklią veiklą, suprantama, jog akademijos fondus sudarė daugiausia teologinė ir scholastinė mokomoji literatūra. Bibliotekos tvarkymas ir fondų sudėtis tuo laikotarpiu liudija apie

bandymą sujungti į vieną sistemą teologiją ir gamtos bei visuomenės mokslus, kurie siekė išsivaduoti iš teologijos įtakos. Todėl bibliotekininkais skirdavo gana aukšto rango ordino narius.

Žinių apie pirmuosius akademijos bibliotekininkus išliko maža. Pirmasis bibliotekos prefektas buvo gabus oratorius, filosofijos profesorius škotas **Jonas Hejus**. Jis greičiausiai ir sudarė pirmąjį bibliotekos katalogą. Dėl savo pažiūrų patekęs į dvasinės vadovybės nemalonę, 1575 m. J. Hejus buvo iškeldintas iš Vilniaus.

Žinios apie prefekto padėjėją **Danielių Butvilą** mus pasiekė dėl jo laikais iš bibliotekos dingusios ir vėliau „stebuklingai atsiradusios“ Krokuvos akademijos bibliotekoje Tvardovskio biblijos. Danielius Butvila (1600 m. Žemaitijoje—1682 m. Naugarduke)—garsėjęs iškalbingumu filosofijos daktaras (šis vardas jam suteiktas 1648 m.), 1658—1661 m. Kražių kolegijos rektorius, o 1663—1666 m. Vilniaus akademijos rektorius.

1756—1757 m. bibliotekos prefektu buvo **Laurynas Rydzevskis** (Rydzewski Wawrzyniec) (1716 m. Lietuvoje—1765 m. Poznanėje), ejęs jėzuitų mokyklos vadovo Valerijono bursos, studentų bendrabučio globėjo, ir akademijos sekretoriaus pareigas. Dėstė eti-

¹ Vilniaus universiteto istorija. D. 1—3.—V., 1976—1979; Vladimirovas L. 400 metų kultūros, švietimo ir mokslo tarnyboje // Kultūrų kryžkeleje.—V. 1970.—P. 5—88; Vladimirovas L. Vilniaus universiteto biblioteka.—V., 1958.—106 p.; Владимиров Л. И. Очерки по истории книги и библиотек в Литве до 1917 года.—Вильнюс, 1965.—84 с.; Benschtein M. Biblioteka Uniwersytecka w Wilnie do roku 1832.—Wyd. 2.—Wilno, 1925.—160 s.; Plečkaitis R. Feodalizmo laikotarpio filosofija Lietuvoje.—V., 1975.—526 p.; Lisowski S. Uniwersytecka Biblioteka publiczna w latach 1919—1929 // Księga pamiątkowa ku uczczeniu 350 rocznicy Uniwersytetu Wileńskiego.—T. 2. Wilno, 1929.—S. 549—576.—Bibliogr.: s. 570—576.

ką ir filosofiją. 1758—1759 m. buvo filosofijos fakulteto dekanu, 1758—1761 m.— Vilniaus jėzuitų Kilmingųjų kolegijos rektoriumi.

Paskutiniaiis jėzuitų viešpatavimo metais (1765—1769) bibliotekos vadovu buvo Lietuvos provincijos archyvo prefektas, žymus Lietuvos jėzuitų istoriografas **Stanislovas Rostovskis** (1711 m. Vilniuje—1784 m. Polocke), parašęs vertingą veikalą „Lithuanicarum Societatis Jesu historiarum provincialium. P. 1“ (1768), kuriame gausu faktinės medžiagos apie Vilniaus universiteto pradžios laikotarpį. S. Rostovskis skaitė bažnyčios istorijos kursą ir labiausiai domėjosi pedagogine ir moksline veikla.

Lietuvos vyriausioje mokykloje buvo užsimota iš pagrindų reformuoti švietimą, o biblioteką paversti centre krašto knygų saugykla. Tačiau tie programiniai pažadai dėl tinkamų kadro stokos ir kitų priežasčių nebuvo įgyvendinti. Nuo 1778 m. visi bibliotekininkai buvo eksjėzuitai. Iki 1787 m. bibliotekai vadovavo Juozas Pažovskis, 1787—1792 m.—Tadeušas Mackevičius, po jo —Rapolas Litvinskis (iki 1799) —visi eksjėzuitai. **R. Litvinskis** (1748—1799) dėstė įvairiose jėzuitų mokyklose, 1768—69 m.—Kražiuose, nuo 1789 m. vadovavo Vilniaus akademijos spaus-tuvei. Nuo 1799 m. bibliotekos vadovu buvo bazilijonas **Augustinas Tomaševskis** (1759—1814), 1803—1804 m. dėstęs Vilniaus universiteto kolegijoje, anot prof. S. Jundzilo, obskurantas ir šven-teiva, vėliau —niekuo nepasizymėję ir atsitiktinai tapę bibliotekininkais prancūzai emigrantai Fransua de la Zumeljė ir Boveras d'Armantjė.

Taigi akademijos laikotarpiu biblio-tekos prefektais ir jų padėjėjais buvo skiriami atsidadę jėzuitai, konservaty-vūs, neretai aukšto rango pareigūnai. Bibliotekininko pareigos buvo laikomos atsakingomis ir garbingomis. Jas ėjo

prof. J. Hejus, būsimasis rektorius D. Butvila, aukšti akademijos pareigūnai —L. Rydzevskis ir žymus istorikas S. Rostovskis.

Vyriausiosios mokyklos laikotarpiu bibliotekos reikalai radikaliai nepagerėjo. Biblioteka negalėjo išsivaduoti iš vadovų klerikalų globos. Lėšos, skiriamos bibliotekos fondams komplektuoti, buvo naudojamos neracionaliai, o seni akademijos bibliotekos fondai negalėjo patenkinti naujų laiko reikalavimų.

1803 m. Vyriausioji mokykla perorganizuojama ir paverčiama Vilniaus imperatoriškuoju universitetu. Universitetas gavo didelę mokslinę ir materialinę paramą. Aleksandro I viešpatavimo pradžioje liberalios švietimo ir aukštojo mokslo reformos teigiamai veikė ir Vilniaus universitetą. Universiteto indėlis į Lietuvos kultūrą, mokslą ir ekonomiką per trumpą 1803—1832 m. laikotarpį iš tiesų buvo didžiulis. Bibliotekai iškilo neatidėliotinų svarbių uždavinių. Ji turėjo tapti centre ir viešąja krašto biblioteka.

1804 m. pirmąkart bibliotekos istorijoje prefektu buvo paskirtas ne dvasininkas, o žymus mokslininkas **Gotfridas Ernstas Grodekas**² (1762 m. Gdanske —1825 m. Kijoviece, Baltarusijoje). Klasikinės filologijos mokslus jis išėjo Getingeno universitete, po to Adomo Čartorskio buvo pakviestas į Pulavus namų mokytoju ir bibliotekininku, o dar vėliau pastarąjį rekomenduotas Vilniaus universitetui. Čia G. E. Grodekas dirbo nuo 1804 m. iki pat mirties (1825): ėjo bibliotekos prefekto, Graikų kalbos ir literatūros katedros profesoriaus pareigas, vadovavo graikų ir lotynų kalbų ir literatūros seminarui. Nuo 1805 m. paskirtas Moralinių ir politinių mokslų bei laisvųjų menų fakulteto dekanu. 1810 m. įsteigė seminarą klasikinės filologijos mokytojams rengti. Seminaro

² *Słownik pracowników książki polskiej.*— Warszawa—Łódź, 1972.—S. 294 (žemiau — SPKP); *Polski słownik biograficzny.* T. 1.—27.—Wrocław, 1935—1975.—T. 8.—S. 603 (žemiau — PSB).

klausytojais buvo J. Lelevelis, S. Daukantas, S. Stanevičius, S. Valiūnas, A. Mickevičius, J. Kovalevskis ir kiti. Per filologijos seminarą buvo gvildinamos ir bibliografijos bei bibliotekinininkystės problemos. Anot A. Bohatkevičiaus, universiteto mokslininkai laikytini savo specialybės bibliografais, surinkusiais labai vertingos medžiagos. Tokiomis sąlygomis G. E. Grodekas išugdė bibliografijos specialistų plejadą (A. Jocheris, L. Sobolevskis, A. Bohatkevičius, K. Kontrimas, I. Onacevičius).

Bibliografijos tyrinėjimams neliko abejinga ir studentija. Nacionalinis sąmoningumas, domėjimasis tautos praeitimi, senaisiais kultūros paminklais buvo palanki dirva bibliografijos ir kraštotyros tyrinėjimams (K. Nezabitauskio, L. Rogalskio ir kt. darbai).

G. E. Grodekas parašė klasikinės filologijos darbų, parengė Lietuvos mokykloms tos srities vadovėlių ir tekstų, todėl pelnytai laikomas klasikinės filologijos kūrėju Lietuvoje. Reikšminga jo įtaka ir Lenkijai.

Nuo 1804 iki 1825 m. G. E. Grodekas išmintingai tvarkė biblioteką, radikaliai pakeitė jos fondų sudėtį, iš esmės pertvarkė katalogus, skaitytojų aptarnavimo sistemą ir principus. Jis plačiai atvėrė bibliotekos duris visuomenei, išrūpino nemaža lėšų komplektavimui, stengėsi užpildyti knygų fondų spragas, įtraukdamas į šį darbą visą profesūrą. 1803—1831 m. bibliotekos fondai padidėjo nuo 12 iki 60 tūkstančių. Mokslinė literatūra (tikslųjų, medicinos ir gamtos mokslų) siekė 80% visų bibliotekos fondų.

G. E. Grodekas sumaniai pasirinko gabių ir darbščių padėjėjų, kurie, jo vadovaujami, sukūrė naują abėcėlinį katalogą, pertvarkė bibliotekos darbą naujais moksliniais pagrindais. Tai adjunk-

tai Aleksandras Bohatkevičius, Kazimieras Kontrimas ir Simonas Žukovskis.

Aleksandras Viktoras Bohatkevičius³ (1798—1831/1832) — filologas, bibliotekininkas ir bibliografijos teoretikas, 1821 m. baigęs Vilniaus universitete filologiją. 1819 m. G. E. Grodekas jį įdarbino universiteto bibliotekoje. 1823 m. A. Bohatkevičius tapo bibliotekininko padėjėju. Jis sudarė dubletų katalogą, aprašė profesorių V. Herberskio ir J. Sniadeckio knygas, dovanotas universitetui (apie 3000 knygų). A. Bohatkevičius garsėjo filologiniais gabumais. Už kolektyvinį darbą su A. Mickevičiumi ir Z. Bartoševičiumi buvo premijuotas.

Būtent Vilniaus universitete pirmą kartą tuometinėje Rusijoje bandyta skaityti reguliarių bendrosios bibliografijos kursą (nuo 1829 m.). 1830 m. A. Bohatkevičius išspausdino bibliografijos vadovėlį „Rzecz o bibliografii powszechnej“ („Apie visuotinės bibliografijos dalyką“). Jis laikė, kad bibliografija yra enciklopediškausias iš visų mokslų apie raštijos — knygines ir rankraštines — rūšis. A. Bohatkevičius išskyrė tris sudėtines bibliografijos dalis: 1) mokslą apie rankraščius (gnoseologiją, senovės bibliotekų istoriją, biografiką, viduramžių bibliotekų istoriją); 2) knygų spaudos istoriją (pastarųjų trijų šimtmečių knygos ir bibliotekų istoriją); 3) mokslą apie knygų tvarkymą, organizavimą ir bibliologiją.

Taigi universitete susikūrė bibliografinė tradicija, gyvavusi net vėlesniais dešimtmečiais universiteto mokslininkų ir auklėtinių veikaluose.

Kitas E. G. Grodeko padėjėjas buvo **Kazimieras Kontrimas**⁴ (1776 m. dab. Vileikos rajone, BTR — 1836 m. Šiluvoje) — kultūros veikėjas, publicistas, bibliotekininkas, 1794 metų sukilimo da-

³ SPKP.— S. 77; PSB.— T. 2.— 220; Позер П. И. Вильнюсский университет — инициатор преподавания библиографии в первой половине XIX века // Vilniaus Valst. V. Karso universiteto Mokslo darbai.— T. 13. Istorijos, filosofijos mokslų ser.— 1957.— T. 3.— P. 45—57.

⁴ SPKP.— S. 436; PSB.— T. 13.— S. 608.

lyvis. Jis dirbo Aukščiausiojo teismo archyvo, vėliau — Cenzūros komiteto sekretoriumi. Nuo 1803 m. K. Kontrimas susiejo savo likimą su Vilniaus universitetu: jo mokomąją ir mokslinę veiklą bei akademinio jaunimo organizacijomis. Iš pradžių, vadovaujamas E. G. Grodeko, dirbo bibliotekininko padėjėju. 1804—1814 metai — pertrauka K. Kontrimo bibliotekiniame darbe. Tuo metu jis dirbo universiteto sekretoriumi ir istoriografu. Vietoje K. Kontrimo ir V. d'Armantjės trumpai dirbo adjunktai Stanislovas Bakovskis ir Andrius Justinas Levickis. Po to K. Kontrimas vėl grįžo į universiteto biblioteką. Nuo 1817 m. jis ėjo bibliotekininko pareigas.

K. Kontrimas daug nuveikė tvarkydamas fondus ir juos aprašydamas, susistemino knygų skolinimą ir gražinimą, rūpinosi papildomu knygų komplektavimu, jų įrišimu. Drauge su E. G. Grodeku jis parengė bibliotekos reguliaviną (naudojimosi taisyklę)⁵. 1806—1819 m. K. Kontrimas tvarkė J. Zavadzio spaustuovės susirašinėjimą, spausdinamų leidinių korektūrą. 1822 m. jis sudarė Lietuvių kalbos katedros steigimo projektą Vilniaus universitete.

K. Kontrimas buvo vienas iš Šubravyčių draugijos (įkurtos 1817 m.), Vilniaus spaudos draugijos (1817 m.), Nepasiturinčiųjų mokinių pagalbos draugijos (1821 m.) ir kitų draugijų kūrėju, aktyviai dalyvavo Vilniaus masonų veikloje, prisidėjo prie „Uoliojo lietuvių“ ložės reformos (1818 m.). Jis bendradarbiavo laikraštyje „Wiadomości brukowe“ (1816—1822), redagavo „Dziennik Wileński“ (1815—1818 m.) ir „Dziennik dobroczynności“ (1820—1822 m.). Už

dalyvavimą Filomatų draugijos veikloje K. Kontrimas 1824 m. buvo pašalintas iš universiteto, ištremtas iš Vilniaus ir persekiojamas iki mirties.

K. Kontrimas buvo baudžiosios panaikinimo šalininkas. Jis dalyvavo 1831 m. sukilime.

Bibliotekinį darbą puikiai išmanė **Simonas Feliksas Žukovskis**⁶ (1782 m. Gorne, Minsko sr.—1834 m. Vilniuje). 1805 m. baigęs Vilniaus universitete klasikinę filologiją, jame dėstė graikų ir hebrajų kalbas. 1806 m., kaip ir K. Kontrimas, ėjo dar bibliotekininko padėjėjo pareigas. E. G. Grodeko vadovaujamas, S. Žukovskis drauge su K. Kontrimu, vėliau su S. Bakovskiu sudarė bibliotekos rankraštinių abėcėlinių katalogą, ligi šiol saugomą Vilniaus universiteto bibliotekoje⁷. 1825 m., mirus E. G. Grodekui, S. Žukovskis paskirtas bibliotekos prefektu. Jis sumaniai tvarkė jos fondus, rūpinosi paskolintų knygų gražinimu. Išėjęs iš bibliotekos, 1827—1829 m. buvo bibliotekos komisijos narys. Nuo 1826 m. dirbo tik dėstytojo darbą universitete. Už nuopelnus mokslui S. Žukovskis išrinktas Londono — Azijos mokslinės draugijos garbės nariu, o 1829 m. — Varšuvos mokslo bičiulių draugijos garbės nariu ir pelnė visuotinę pagarbą. Adomas Jocheris dedikavo jam savo memuarus, kuriuose įdėtas Vinco Smakausko pieštas ir M. Pšibilskio litografuotas S. Žukovskio portretas.

Plačiai žinomas gabus ir darbštus Vilniaus universiteto bibliotekininkas **Adomas Benediktas Jocheris**⁸ (1791 m. Vilniuje — 1860 m. Vilniuje). Jis studijavo filosofiją ir istoriją Vilniaus universitete, kurią baigė 1811 m. magistro

⁵ Ustawy dotyczące się Biblioteki Imperatorskiego Uniwersytetu Wileńskiego.— Wilno, 1815.— 15 s.

⁶ SPKS.— S. 1035.

⁷ *Librorum Academiae Caesareae Vilmensis Indices Ad Elementorum Ordinem dispositi et confecti opera et studio Stanislai Bakowski, Casimiri Kontrym, Sebastiani Żukowski Universitati Litterarum Vilmensi Adiunctorum moderante Godofr. Ernesto Groddeck Bibliothecae Acad. Praefecto.*— Vilnae, 1810.— VVU MB RS.— F 3.— Nr 290/I—IV

⁸ SPKP.— S. 378; PSB.— T. 11.— S. 250.

laipsniu. Nuo 1827 m. dirbo Vilniaus universiteto bibliotekos bibliotekininko padėjėju ir tais pačiais metais aprašė universiteto numizmatikos rinkinius, 1832 m. išvežtus į Kijeva, o 1832—1842 m.—Vilniaus medicinos chirurgijos akademijos bibliotekos 12 000 knygų. 1834—1842 m. A. Jocheris dirbo Vilniaus dvasinės akademijos bibliotekininku. 1842 m. uždarius akademiją, dėstė lotynų kalbą Kauno gimnazijoje, o nuo 1856 m. iki mirties (1860) dirbo Vilniaus archeologinėje komisijoje. Be daugelio veikalų ir straipsnių iš istorijos ir filosofijos, parašė kapitalinį bibliografijos darbą „Obraz bibliograficzno-historyczny literatury i nauk w Polsce“ („Literatūros ir mokslų bibliografinis istorinis vaizdas Lenkijoje“), Wilno, D. 1, 1840; D. 2, 1842; D. 3, 1857. Šis didelis apimties veikalas turėjo svarbios reikšmės ir lietuvių bibliografijai, buvo vienas iš pagrindinių Karolio Estreicherio lenkų bibliografijos šaltinių. „Obraz bibliograficzno-historyczny...“ yra aukšto mokslinio bibliografinio lygio. Autorius čia panaudojo daugybę šaltinių, todėl ir šiandien veikalas neprarado praktinės mokslinės reikšmės.

Po E. G. Grodeko mirties universiteto bibliotekos prefektu patvirtintas filologas ir bibliografas **Liudvikas Sobolevskis**⁹ (1791 m. Vilniuje—1830 m. Vilniuje). 1811 m. jis baigė filologijos mokslus Vilniaus universitete, po to kurį laiką dirbo Kauno ir Baltstogės gimnazijų mokytoju. Numatytas kandidatų į katedros profesoriaus pareigas L. Sobolevskis 1817 m. universiteto siunčiamas dvejimems metams į mokslinę komandiruotę Prancūzijoje ir Vokietijoje. 1819—1821 m. jis dėstė Vilniaus universitete lotynų kalbą, rinko biblio-

grafinę lenkų literatūros istorijos medžiagą A. Chreptavičiaus bibliotekoje Ščorsuose (1819 m.), A. Čartoriskio bibliotekoje Pulavuose (1820 m.), Vienos ir Krokuvos bibliotekose (1821—1823). Nuo 1826 m. po S. Žukovskio paskirtas Vilniaus universiteto bibliotekos prefektu. Šias pareigas ėjo iki mirties. L. Sobolevskis išleido daug klasikinės filologijos veikalų ir studijų. Bibliografijai svarbūs jo straipsniai, skelbti nuo 1819 m. laikraščio „Dziennik Wileński“ Šiuos straipsnius ir gausią rankraštinių medžiagą panaudojo A. Jocheris savo veikalui „Obraz...“.

1830 m., mirus L. Sobolevskiui, bibliotekos prefektu tapo reaktingas universiteto visuotinės istorijos profesorius Pavelas Kukołnikas (1795—1884).

Vėliau į Medicinos chirurgijos akademijos biblioteką perėjo senieji bibliotekininkai — A. B. Jocheris, P. Kukołnikas, B. Zajancėuskis.

1867 m. buvo atidaryta Vilniaus viešoji biblioteka, tapusi Vilniaus universiteto bibliotekos istorinio palikimo paveldėtoja ir tęsėja¹⁰.

Vilniaus viešoji biblioteka turėjo tarnauti carinės valdžios tikslams. Nors jos uždaviniai buvo reakcingi, ši biblioteka suvaidino ir teigiamą vaidmenį. Smarkiai padidėjo jos fondai (1915 m. buvo ketvirtoji biblioteka Rusijoje). Ypač vertingi buvo senieji bibliotekos spaudiniai ir rankraščiai. Nepaisant spaudos draudimo, čia kauptos ir lietuviškos knygos. Liberalesni darbuotojai A. Vladimirovas, J. Golovackis, J. Kračkovskis, A. Milovidovas, F. Dobrianskis ir kiti daug nusipelnė tvarkydami bibliotekos fondus. Jų moksliniai veikalai — reikšmingas indėlis į Lietuvos kultūros istoriją.

⁹ SPKP.— S. 837.

¹⁰ Vladimirovas L. Nuo Vilniaus Viešosios bibliotekos iki Vilniaus V. Kapsuko universiteto bibliotekos // Kultūrų kryžkelėje.— V., 1970.— P. 66—88; Vladimirovas L. Vilniaus universiteto biblioteka.— V., 1958.— 106 p. Миловидов А. И. Из истории Виленской Публичной библиотеки.— Вильна, 1911.— 69 с.

Pirmasis Vilniaus viešosios bibliotekos vadovas buvo **Aleksejus Vladimirovas**¹¹ (apie 1829—1905). Baigęs Maskvos dvasinę akademiją, jis dėstė graikų kalbą vidurinėje mokykloje, 1866—1869 m. dirbo Vilniaus viešosios bibliotekos direktoriumi. Jam vadovaujant, pradėta aprašyti fondus ir aptarnauti skaitytojus.

Vienas iš žymių bibliotekos darbuotojų buvo mokslininkas **Jakovas Golovackis**¹² (1814 m. Galicijoje — 1888 m. Vilniuje). 1843 m. jis baigė Lvovo universitetą, kuriame 1848—1867 m. ėjo rusų kalbos ir literatūros profesoriaus, 1857—1858 m.—dekanas, 1863—1864 m.—rektorius pareigas. 1867 m. J. Golovackis persikėlė į Vilnių, kur iki 1888 m. buvo Vilniaus archeografinės komisijos, o nuo 1871 m.—Vilniaus viešosios bibliotekos komisijos pirmininku.

J. Golovackis išspausdino keletą veikalų: «Географический словарь западнославянских и югославянских земель» (1884), «Народные песни Галицкой и Угорской Руси» (1878), «О костюмах или народном убранстве русинов или русских» (1877). Jis parašė daug darbų iš istorijos, archeologijos, bibliografijos, etnografijos ir filosofijos, parengė spaudai 12 Vilniaus archeografinės komisijos tomų. J. Golovackis buvo daugelio mokslinių draugijų, aukštųjų mokyklų garbės nariu ir garbės daktaru.

Nuo 1888 iki 1902 m. Vilniaus viešosios bibliotekos komisijos pirmininku buvo istorikas, pedagogas ir archeografas **Julijonas Kračkovskis**¹³ (1840 m. Gardino gub.—1903 m. Vilniuje). 1865 m. jis baigė Peterburgo dvasinę

akademiją, vėliau dėstė Molodečno ir Polocko mokytojų seminarijose, nuo 1875 m. dirbo Vilniaus mokytojų instituto direktoriumi, po to — Tulos ir Turkestano švietimo sistemos įstaigose.

1888 m. J. Kračkovskis tampa Vilniaus archeografinės komisijos pirmininku. Jam vadovaujant, išleista 14 archeografinės komisijos tomų (t. 15—28). J. Kračkovskis parašė: «Быт западно-русского селянина» (1874), «Исторический обзор деятельности Виленского учебного округа за первый период его существования 1803—1832 г.г.» (1905) ir kt., parengė nemažą darbų Vilniaus miesto istorijos.

Nuo 1876 m. Vilniaus viešosios bibliotekos komisijos nariu, o nuo 1902 m. bibliotekos direktoriumi buvo **Flavijonas Dobrianskis**¹⁴. 1872 m. jis baigė Maskvos dvasinę akademiją teologijos kandidatu, 1872—1883 m. dirbo graikų kalbos mokytoju Vilniaus pravoslavų dvasinėje seminarijoje, 1902—1913 m. ėjo Vilniaus archeografinės komisijos pirmininko, o nuo 1913 m.—Vilniaus žydų mokytojų instituto direktoriaus pareigas.

F. Dobrianskis parašė šitokius darbus: «Каталог предметов Музея древностей при Виленской публичной библиотеке» (1 leid.—1879, 2 leid.—1885), «Путеводитель по Виленской публичной библиотеке» (1879), «Описание рукописей Виленской публичной библиотеки церковнославянских и русских» (1882), «Виленский календарь» (1905, 1906, 1907 ir 1908), «О литовских татарах» (1906) «Вильна и окрестности» (1883), «Старая и новая Вильна» (1904), «Словарь особенностей грече-

¹¹ Виленский календарь на 1906 год.—Вильна, 1906.—С. 199—200. (Некролог); Отчет Виленской публичной библиотеки и музея за 1905 год.—Вильна, 1906.—С. 38—40. (Некролог).

¹² Виленский календарь на 1889.—Вильна, 1888.—С. 238—239.

¹³ Отчет Виленской публичной библиотеки и музея за 1903 год.—Вильна, 1904.—Прил.: Ю. Ф. Крачковский. Биограф. очерк.—С. 1—38.

¹⁴ Памятная книжка Виленского учебного округа.—Вильна, 1872—1915; Отчет Виленской публичной библиотеки за 1902—1914.—Вильна, 1903—1915.

ских диалектов» (1879). Jis redagavo Vilniaus archeografinės komisijos 29—37 tomus.

Nuo 1913 m. Vilniaus viešosios bibliotekos komisijos pirmininku buvo istorikas ir archeografas **Dmitrijus Daugėla** (Довгялло Дмитрий) (1868—1942). 1893 m. jis baigė Peterburgo dvasinę akademiją kandidatu. Nuo 1897 m. D. Daugėla — Vitebsko centrinio archyvo archyvaras, 1903—1911 m.—Vilniaus centrinio archyvo archyvaro padėjėjas, nuo 1910 m.—Rusų geografinės draugijos Vilniaus skyriaus pirmininkas, nuo 1906 m.—Vilniaus archeografinės komisijos narys, o 1913—1915 m.—šios komisijos pirmininkas. Po Pirmojo pasaulinio karo jis dirbo Baltarusijos TSR kultūros institute, vėliau — BTSR Mokslų Akademijos Istorijos institute.

Dirbdamas Vilniaus archeografinėje komisijoje, D. Daugėla parengė aktų tomų Nr. 31—35, 38, 39, išleido «Историко-юридические материалы» (t. 27—32), parašė daug mokslinių darbų iš Lietuvos ir Baltarusijos istorijos.

Vilniaus viešosios bibliotekos darbuotojai daug nuveikė tvarkydami biblioteką, paversdami ją viešąja, praturtindami pažangesne literatūra. Jie išleido Vilniaus viešosios bibliotekos rankraščių skyriaus katalogą «Описание рукописного отделения Виленской Публичной библиотеки» (kn. 1—5, 1895—1906) bei kitų reikšmingų darbų: Миловидов А. И. Описание славяно-русских старопечатных книг (1491—1800) Виленской публичной библиотеки (1908), «Систематический каталог русского отделения Виленской публичной библиотеки» (1879—1913) ir daug kitų. Svarbiausia, kad bibliotekos darbuotojų parengti moksliniai darbai yra reikšmingas indėlis į Vilniaus universiteto bibliotekos, Lietuvos kultūros istoriją, o

jų archeografiniai leidiniai turi išliekamosios mokslinės vertės.

1915 m. Pirmasis pasaulinis karas ir vokiečių okupacija nutraukė Vilniaus viešosios bibliotekos veiklą. Kilo grėsmė jos likimui. Susikūrusi Lietuvoje Tarybų valdžia 1919 m. kovo 13 d. paskelbė svarbų dekretą, kuriuo nutarta „uždaryto Vilniaus universiteto sienose įkurti Visuotinį darbo universitetą“¹⁵. 1919 metų vasario mėn. 15 d. „Švietimo reikaluose“ buvo atspausdintas dekretas, kuriuo nutarta, kad „Vilniaus viešasis knygynas... reformuojamas į centrinį krašto knygyną, kuriame bus koncentruojami visi knygų turtai, išmėtyti po visus kampus“, ir kad su šia centre krašto biblioteka „bus sujungtos bibliotekos, turinčios istorinę reikšmę, ir iš Rusijos gražinami knygynai“¹⁶. Naujos centrinės bibliotekos vadovu paskirtas žymus kalbininkas baltistas, etnografas ir archeologas prof. **Eduardas Volteris** (1856 m. Rygoje — 1941 m. Kaune).

1875—1887 m. E. Volteris studijavo Leipcigo, Tartu, Maskvos ir Charkovo universitetuose. Nuo 1918 m. jis — Peterburgo universiteto privatdocentas, nuo 1894 m.—Mokslų Akademijos bibliotekos darbuotojas, nuo 1907 m.—Lietuvių mokslo draugijos narys, 1919 m.—Lietuvos centrinio knygyno vadovas, 1919—1922 m.—Valstybinio centrinio knygyno (Kaune) direktorius, 1922—1933 m.—Kauno universiteto profesorius ir Kauno miesto muziejaus direktorius.

E. Volteris daug nusipelnė tyrinėdamas lietuvių kalbą ir kultūrą, rinkdamas Lietuvos etnografinę ir literatūrinę medžiagą. Jis išspausdino kelių etnografinių ekspedicijų ataskaitas, paskelbė M. Daukšos „Katekizmo“ mokslinę publikaciją (1886), sudarė „Lietuvišką chrestomatiją“ (I d.—1901, II d.—1904 m.), redagavo M. Miežinio „Lietuviškai-latviškai-lenkiškai-rusišką žody-

¹⁵ LTSR istorijos šaltiniai.— V., 1958.— T. 3.— P. 184.

¹⁶ Švietimo reikalai, 1919.— Vas. 15.— Nr. 1.— P. 6, 15.

na" (1894), paskelbė per 400 mokslinių straipsnių apie lietuvių kalbą, tarmes, literatūrą ir etnografiją.

Per trumpą Tarybų valdžios gyvavimo laiką (tris mėnesius) organizuojamos naujos bibliotekos veikia labai pagyvėjo. Visuomenė aktyviai rėmė centrinę krašto knygyną. Knygų rinkinius dovanavo E. Volteris, M. Davainis-Silvestraitis, Lazdynų Pelėda ir kt. Knygas siuntė įvairios Tarybų Rusijos įstaigos. Nemaža jų atgabeno į Vilnių Maskvos V. Lenino agitacijos ir švietimo traukinys. Šios bibliotekos sumanymai ir perspektyvos žlugo, kai 1919 m. balandžio 21 d. Vilnių okupavo Lenkijos kontr-revoliuciniai legionai.

Stepono Batoro universitetas (1919—1939) paveldėjo buvusią Vilniaus viešąją biblioteką, kurios fondai neatitiko nei universiteto mokymo, nei mokslo reikalavimų. Naujoms knygoms įsigyti buvo skiriama nepakankamai lėšų, tačiau bibliotekos darbuotojų pastangomis per tą laiką buvo sukauptas nemažas Vilniaus spaudos rinkinys, turtingi Vilniaus krašto ir universiteto istorijos fondai. Atliktą nemažą bibliotekos patalpų restauravimo darbų (P. Smuglevičiaus, J. Lelevelio sąliū, mokslo darbuotojų skaityklos ir kitų).

Žymiausi Stepono Batoro universiteto bibliotekos darbuotojai buvo S. H. Rygielis, S. Lisovskis, A. G. Lysakovskis, M. Brenšteinas, M. Dzikovskis, H. Hleb-Košanska, M. Ambrosas.

Vienas iš pirmųjų bibliotekos vadovų buvo literatūros istorikas ir bibliotekininkas **Steponas Henrikas Rygielis**¹⁷ (1887 m. Varšuvoje—1945 m. Bergen-Belseno koncentracijos stovykloje). Studijavo Krokovoje ir Berlyne, kur 1913 m. jam buvo suteiktas filosofijos daktaro laipsnis. 1915—1921 m. S. H. Rygielis dirbo Varšuvos universiteto bibliotekoje, o 1924—1929 m. buvo Vilniaus universiteto bibliotekos direkto-

riumi. Tais metais bibliotekoje atlikti statybos, remonto ir restauravimo darbai, įrengtos skaityklos, darbo patalpos, sukurta katalogų ir inventorinimo sistema, parengtos skaitytojų naudojimosi biblioteka taisyklės. 1926—1932 m. S. H. Rygielis buvo ir Vrublevskių bibliotekos vadovu, o vėliau—Varšuvos universiteto bibliotekos direktoriumi.

S. H. Rygielis aktyviai dalyvavo Lenkijos bibliotekininkų sąjungos veikloje. Jis buvo Vilniaus bibliotekininkų organizacijos, vėliau Varšuvos bibliotekininkų organizacijos pirmininku, Lenkijos bibliotekininkų sąjungos tarybos nariu.

S. H. Rygielis parašė darbą apie Vilniaus universiteto ir Vrublevskių bibliotekas, straipsnių apie knygų rinkinius ir kt.

Daug nuveikė tvarkydamas universiteto rankraštinius ir specialiuosius fondus Lietuvos kultūros ir knygos istorikas, bibliografas **Michalas Eustachijus Brenšteinas**¹⁸ (Brenstejn Michał Eustachy) (1874 m. Telšiuose—1938 m. Vilniuje). Nuo 1910 m. gyvendamas Vilniuje, bendradarbiavo laikraščiuose, aktyviai dalyvavo lenkų Mokslo bičiulių draugijos veikloje. Nuo 1919 m. iki mirties M. E. Brenšteinas dirbo Vilniaus universiteto bibliotekoje. Nuo 1925 m. jis ėjo Rankraščių skyriaus vedėjo pareigas. Čia jis išskyrė ir tvarkė specialiuosius rinkinius, aprašė per 2000 rankraštinųjų kodeksų. M. E. Brenšteinas buvo įvairių bibliotekininkystės ir kitų kultūros draugijų nariu, paskelbė apie 400 straipsnių iš Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės kultūros ir etnografijos istorijos. Svarbiausi darbai šitokie: „Druki litewskie. Studium historyczne-statystyczne" (1906); „Bibliografia utworów Mickiewicza przełożonych na język litewski" (1927); „Telsze. Dzieje miasta i starostwa" (1902); „Żmudź i Żmudzi" (1904); „Teatr szkolny w Krożach na Żmudzi" (1925); „Dajny litewskie zapi-

¹⁷ SPKP.—S. 777.

¹⁸ SPKP.—S. 87—88.

sane przez Adama Mickiewicza" (1927); „Biblioteka Uniwersytecka w Wilnie do roku 1832" (1 leid.—1922, 2 leid.—1925); „Dionizy Paskiewicz" (1934); „Adam Honory Kirkor" (1930) ir kt.

Nors kultūros reiškinius M. E. Brenšteinis traktavo lenkų buržuazinės istoriografijos požiūriu, tačiau vertinga gausi faktinė jo darbų medžiaga.

Geras senosios knygos žinovas ir archyvaras buvo bibliotekos darbuotojas **Stanislovas Lisovskis**¹⁹ (1880 m. Vilniuje—1964 m. Torūnėje). 1911 m. jis baigė teisę ir slavistiką Peterburgo universitete, 1911—1922 m. dirbo Peterburgo mokslų akademijos bibliotekos slavistikos skyriuje. Paskelbė bibliografiją «Польская литература, история и древности в 1912—1913» (1915). 1922—1927 m. S. Lisovskis dirbo Liublino valstybiniame archyve, o 1928—1945 m.—Vilniaus universiteto bibliotekos Senų ir retų knygų skyriaus vedėju. Jis paskelbė kelis straipsnius iš Vilniaus universiteto bibliotekos istorijos: Uniwersytecka Biblioteka Publiczna w latach 1919—1929 // Księga pamiątkowa ku uczczeniu 350 rocznicy założenia i 10 wskrzeszenia Uniwersytetu Wileńskiego. Wilno, 1929. T. 2. P. 549—576. Straipsnio pabaigoje (p. 570—576)—„Bibliografija prac dotyczących biblioteki".

1945 m. S. Lisovskis išvyko į Torūnę. Iš pradžių jis dirbo mieste, o kiek vėliau—Torūnės universiteto bibliotekoje, kur organizavo Senų spaudinių skyrių. S. Lisovskis paskelbė šio skyriaus inkunabulų rodyklę ir daug kitų knygotyros darbų.

Vienas iš garsiausių Stepono Batoro universiteto bibliotekos vadovų buvo bibliotekininkystės ir knygotyros teoretikas **Adomas Gracijonas Lysakovskis**²⁰ (Lysakowski Adam Gracjan) (1895 m. Stanislavove—1952 m. Varšuvoje). Nuo 1913 m. studijavo Lvoje, Vienoje ir

Krokuvoje. 1926 m. Krokuvoje jam suteiktas filosofijos daktaro laipsnis, 1925—1928 m. A. G. Lysakovskis dirbo Vilniaus universiteto bibliotekininku, 1929—1930 m.—Poznanės ir Varšuvos universitetų bibliotekose, 1930—1939 m.—Vilniaus universiteto bibliotekos direktoriumi. Dirbdamas Vilniaus universitete, 1927—1928 ir 1934—1939 m. A. G. Lysakovskis vadovavo ir evangelikų reformatų sinodo bibliotekai. Karo metu (1943 m.) kalintas kaip įkaitas. 1944 m. pradžioje dirbo Nacionalinėje ir Varšuvos universiteto bibliotekose, 1945—1946 m.—Lenkijos švietimo ministerijos mokslinių bibliotekų skyriaus vedėju, 1946—1949 m.—Lodzės knygos instituto direktoriumi, tuo pačiu metu vadovaudamas Lodzės universiteto bibliotekai (1946—1948). Nuo 1949 iki 1952 m. jis buvo Nacionalinės bibliotekos Bibliografijos instituto direktoriumi.

A. G. Lysakovskis—žymiausias dalykinio katalogo kūrėjas ir teoretikas. Jis parašė apie 100 darbų iš bibliografijos, bibliotekininkystės metodikos, bibliografijos ir fondų tvarkymo.

A. G. Lysakovskis buvo aktyvus Lenkijos bibliotekininkų sąjungos veikėjas. 1930—1939 m. jis ėjo Vilniaus bibliotekininkų sąjungos, o 1938—1949 m.—Lenkijos bibliotekininkų sąjungos tarybos pirmininko pareigas, parengė šios sąjungos nuostatus ir suformulavo Liaudies Lenkijos bibliotekų tinklą, oficialiai prilygino bibliotekininkus mokslo darbuotojų statusui. A. G. Lysakovskis rūpinosi bibliotekos kadrų rengimu, jų kvalifikacijos tobulinimu. Tam jis įsteigė nemažą kvalifikacijos kėlimo kursų ir mokymo įstaigų. Svarbiausi darbai šitokie: „Katalog przedmiotowy" (1928 ir 1946), „Organizacja oddziałów informacyjno bibliograficznych" (1936).

Kartografinių rinkinių tvarkymo ir bibliografavimo bare daug nuveikė bib-

¹⁹ SPKP.—S. 521.

²⁰ PSKP.—S. 546—547; PSB.—T. 18.—S. 598—600.

liotekininkas **Mikalojus Dzikovskis** (Mikołaj Dzikowski)²¹ (1883 m. Podolėje—1957 m. Torūnėje). 1914 m. jis baigė Odesos universitetą Istorijos-filologijos fakultetą. Nuo 1925 m. dirbo Vilniaus universiteto bibliotekoje, kur organizavo Periodikos skyrių. 1927—1928 m. M. Dzikovskis vadovavo Baltstogės miesto bibliotekai, o 1929 m. vėl grįžo į Vilniaus universiteto biblioteką, kur nuo 1930 m. vadovavo Kartografijos skyriui. 1934—1939 m. jis parengė skyriaus atlasų katalogą: „Katalog atlasów Biblioteki Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie“ Kadangi prasidėjo karas, katalogas buvo išspausdintas be antraštinio lapo ir įvado, liko nesubrošiuotas. Nuo 1947 m. M. Dzikovskis pradėjo dirbti Torūnės universiteto bibliotekoje. Ten jis sukūrė abėcėlinį ir sisteminių katalogus, organizavo kartografijos kabinetą, parašė darbų katalogavimo ir kartografinių rinkinių tvarkymo klausimais. Be to, M. Dzikovskis buvo Lenkijos bibliotekinių sąjungos tarybos nariu ir aktyviai dalyvavo šios sąjungos veikloje.

Garsi bibliografe buvo **Helena Hleb-Košańska**²² (Hleb-Košańska Helena) (1903 m. Borisove—1983 m. Varšuvoje). 1926 m. ji baigė humanitarinius mokslus Vilniaus universitete ir nuo 1928 m. dirbo universiteto bibliotekoje. 1929 m. H. Hleb-Košańska suteiktas filosofijos daktaro laipsnis. Vilniaus universitete ji dirbo iki 1939 m. pabaigos.

1945 m. H. Hleb-Košańska vadovavo Bydgošos žemės ūkio instituto, 1946 m.— Baltijos instituto bibliotekoms, o nuo 1947 m.—Lodzės valstybiniam knygos institutui. Jį likvidavus, 1949 m. persikėlė į Varšuvą, kur iš pradžių dirbo Nacionalinės bibliotekos Bibliografijos instituto vicedirektore, o nuo 1952 m.— direktore. Šias pareigas ėjo iki mirties.

Dideli H. Hleb-Košańskos nuopelnai

bibliografijos teorijai. Gerai žinomos jos knygos „Metodyka bibliograficzna“ (leid. 2, 1963) ir „O bibliografii dla niewtajemniczonych“ (1974).

H. Hleb-Košańska daug prisidėjo prie Joachimo Lelevelio veikalų ir rankraščių palikimo nagrinėjimo, bibliografavimo ir leidimo. Šį darbą ji buvo pradėjusi dar prieš karą Vilniuje, kai J. Lelevelis testamentu perdavė asmeninę biblioteką ir rankraščius Vilniaus universiteto bibliotekai. Tuo tikslu H. Hleb-Košańska 1937—1938 m. lankėsi Anglijoje, Belgijoje, Prancūzijoje ir Vokietijoje, o po karo — ir Vilniuje. 1952 m. H. Hleb-Košańska drauge su M. Kotovičuvna paskelbė „Bibliografia utworów Joachima Lelevela“. Šį veikalą vėliau kelis kartus papildė.

H. Hleb-Košańska dėstė Lodzės ir Varšuvos universitetuose bibliotekininkystę ir bibliografiją, dirbo vaisingą pedagoginį ir mokslinį darbą.

Michalas Ambrosas (Ambros Michał) gimė 1891 m. Lvovo vaivadijoje. Baigė Lvovo universitetą. 1917—1928 m. mokytojavo. Nuo 1928 m. pradžios dirbo adjunktų Vilniaus universiteto bibliotekoje. Be daugelio kitų M. Ambroso bibliografinių darbų, ir šiuo metu vertinga jo parengta „Bibliografia Uniwersytetu Wileńskiego za r. 1929—1938“, kuri buvo leidžiama nuo 1930 iki 1939 m.

Minėtieji Vilniaus universiteto bibliotekos darbuotojai lenkų okupacijos metais (1919—1939) negalėjo atskleisti visų savo sugebėjimų dėl nepalankių darbo sąlygų ir kitų objektyvių priežasčių. Tačiau jų mokslinė ir visuomeninė veikla buvo labai naši. Šių bibliotekininkų darbo vaisiais naudojames ir dabar. Pokarinėje Liaudies Lenkijoje jie reikšėsi ne tik kaip bibliotekininkystės specialistai, bet ir aktyviai dalyvavo bibliotekų organizaciniame kuriamajame darbe: A. Lysakovskis buvo Lenki-

²¹ SPKP.— S. 198—199.

²² Chojnacki Władysław. Helena Hleb-Košańska (13.VI.1903—16.IV.1983): Nekrolog Kwart. historyczny.— 1984.— N 1.— S. 245—247.

jos bibliotekininkų sąjungos tarybos pirmininku (iki 1949 m.), M. Dzikovskis — tos tarybos nariu, H. Hleb-Košanska 1952—1983 m. vadovavo Lenkijos bibliografijos institutui.

Apibendrinant galima teigti, kad visais universiteto gyvavimo laikotarpiais, net sunkiais reakcijos metais, Vilniaus universiteto bibliotekos darbuotojai būdavo savo laikmečio priešaki

se pozicijose. Jie garbingai atstovavo Vilniaus universitetui.

V. Leninas rašė: „Apie istorinius nuopelnus sprendžiama ne iš to, ko **nedavė** istoriniai veikėjai, lyginant su šiuolaikiniais reikalavimais, bet iš to, ką jie davė **nauja**, lyginant su jų pirmtakais“²³. Taigi Vilniaus universiteto bibliotekininkų veikla vertintina teigiamai.

Vilniaus V. Kapsuko universiteto
Mokslinė biblioteka

Įteikta 1985 m. kovo mėn.

ВЫДАЮЩИЕСЯ БИБЛИОТЕКАРИ ВИЛЬНЮССКОГО УНИВЕРСИТЕТА (1570—1939)

НОЮС ФЕЙГЕЛЬМАНАС

Резюме

В статье даются обзорные описания выдающихся библиотекарей Вильнюсского университета, начиная с времён Вильнюсской иезуитской коллегии и завершая Вильнюским университетом им. Стефана Батория (1570—1939). Характеризуются не только их заслуги в деле устройства библиотеки, но и их вклад в развитие библиотечного дела, библиографии, нау-

ки и культуры. Главный вывод статьи: во все периоды истории университета, даже в трудную пору реакции библиотекари Вильнюсского университета неизменно занимали передовые позиции в своей общественной, научной и профессиональной деятельности. Они были почетными представителями Вильнюсского университета.

PROMINENTE BIBLIOTHEKARE AN DER UNIVERSITÄT VILNIUS (1570—1939)

NOJUS FEIGELMANAS

Zusammenfassung

In dem Artikel wird eine Übersicht über die prominenten Bibliothekare der Universität Vilnius gegeben von der Zeit des Vilniusser Jesuitenkollegiums bis zur Zeit der Stefan-Batory-Universität (1570—1939). Es werden sowohl ihre Verdienste bei der Einrichtung auch ihr Beitrag zur Entwicklung des Bibliothekswesens und der Bibliographie der Wissenschaft und Kultur hervor-

holen. Die wichtigste Schlussfolgerung des Artikels: zu allen Zeiten der Universitätsgeschichte, sogar in den schweren Jahren der Reaktion, standen die Bibliothekare der Universität in den ersten Reihen der gesellschaftlichen und wissenschaftlichen Tätigkeit. Sie waren ehrenvolle Repräsentanten der Universität Vilnius.

²³ **Leninas V. I.** Del ekonominio romantizmo charakteristikos // Rašt. i.— T. 2.— P. 169—170.